13-ти Международен конгрес по тракология „Древна Тракия: мит и реалност“, 3-7 септември 2017 г. Казанлък, България

Юлия Цветкова [а], Тотко Стоянов [б], Диляна Ботева [в]

[а] *Катедра по стара история, тракология и средновековна история, Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, бул. Цар Освободител 15, София 1504; tzvetkova09@gmail.com*

[б] *Катедра по археология, Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, бул. Цар Освободител 15, София 1504; totko.stoyanov@gmail.com*

[в] *Катедра по стара история, тракология и средновековна история, Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, бул. Цар Освободител 15, София 1504; dilyanaboteva@yahoo.com*

13th International Congress of Thracology “Ancient Thrace: Myth and Reality”, 3-7 September, Kazanlak, Bulgaria

Julia Tzvetkova [a], Totko Stoyanov [b], Dilyana Boteva [c]

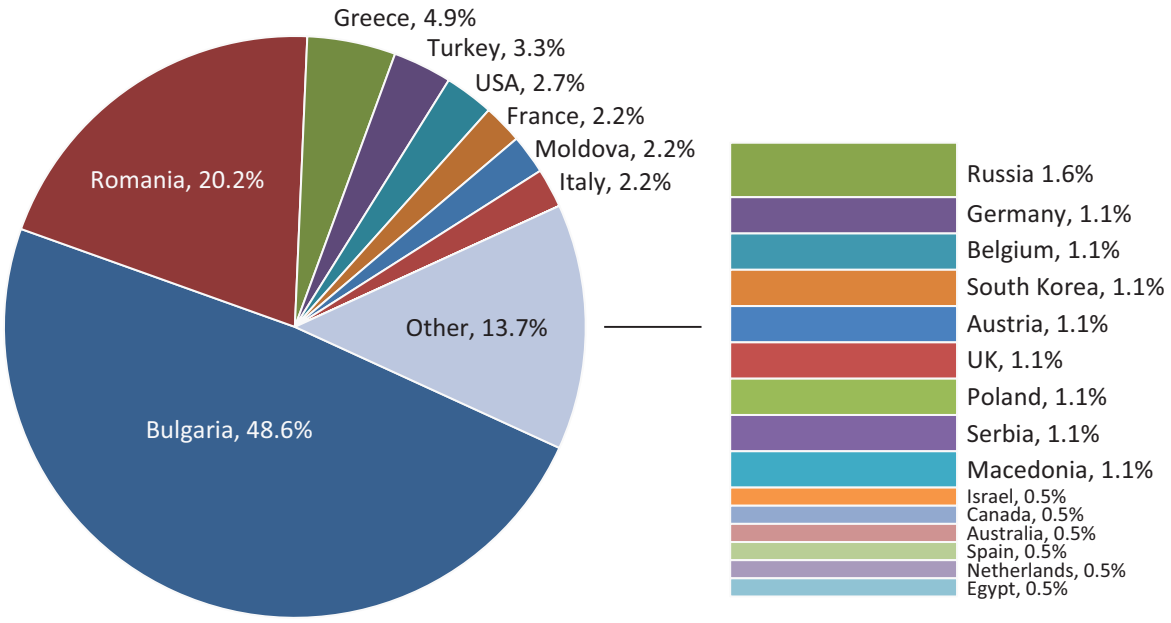
[a] *Department of Ancient History, Thracian Study and Medieval History, Faculty of History, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, 15 Tsar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Bulgaria; tzvetkova09@gmail.com*

[b] *Department of Archaeology, Faculty of History, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, 15 Tsar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Bulgaria; totko.stoyanov@gmail.com*

[c] *Department of Ancient History, Thracian Study and Medieval History, Faculty of History, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, 15 Tsar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Bulgaria; dilyanaboteva@yahoo.com*

Между 3 и 7 септември 2017 г. в гр. Казанлък се проведе 13-ти Международен конгрес по тракология, под надслов „Древна Тракия: мит и реалност“. Организатори на събитието бяха Националният археологически институт с музей при БАН, Софийският Университет „Св. Климент Охридски“, Институтът за балканистика с Център по тракология към БАН, община Казанлък и Исторически музей „Искра“–Казанлък. Инициативата бе подкрепена от ЮНЕСКО, Министерство на културата и Първа инвестиционна банка. Председател на организационния комитет бе проф. д-р Петър Делев (Софийски Университет).

Началото на международните конгреси по тракология е поставено през 1972 г. по инициатива на покойния проф. Александър Фол. Оттогава досега България е за трети път домакин на този научен форум, имащ за цел да даде възможност на учени от цял свят да систематизират познанията ни за древна Тракия. Град Казанлък беше избран като място на провеждане на конгреса, не само заради централната си географска позиция в рамките на България, но най-вече поради емблематичното му значение на своеобразен център на тракийската култура, за което свидетелства изключителната концентрация на важните археологически обекти като Севтополис (елинистическата столица на Севт III) и множество проучени монументални тракийски гробници.



Обр. 1. Разпределение по страни на участниците в 13-тия Международен конгрес по тракология
Fig. 1. Distribution of the participants in the 13th Congress of Thracology by country

По повод на конгреса по тракология и с подкрепата на ЮНЕСКО, в различни обществени пространства на Казанлък, бяха представени две постерни изложби, посветени на историята на археологическите проучвания в Казанлъшката долина и на паметниците на ЮНЕСКО в България. В навечерието на научния форум, в зала-трезор на Исторически музей „Искра"–Казанлък, беше открита изложбата „Среброто на траките", с експонирани сребърни съдове, накити и елементи от конска амуниция от богатия фонд на Националния археологически институт с музей към БАН, придружена от атрактивен каталог[1].

В конгреса взеха участие 183 учени от 23 страни. Освен традиционните държави, в които изследванията на тракийската история и култура заемат важно място сред науките за античността, като България, Румъния, Гърция, Турция и други европейски страни, е необходимо да се отбележи присъствието на учени от САЩ, Канада, Южна Корея, Австралия, Израел и Египет – свидетелство за популярността на този изследователски акцент извън естествените географски предели на древните тракийски земи и съответните съвременни национални научни школи (обр. 1).

В продължение на три работни дни бяха представени 128 пленарни доклада и 43 постера, част от тях в съавторство. Специални гости на конгреса бяха г-жа Мария Чичикова, един от доайените на археологическите проучвания на тракийската култура в Казанлъшко и сред откривателите на Севтополис; проф. Оливие Пикар, чиито проучвания в областта на античната нумизматика и тракийско монетосечене са допринесли изключително много за изясняване на моменти от античната история, икономика и политика на региона; проф. Хайдо Кукули-Хризантаки, изявен изследовател на археологическите култури в Егейска Тракия и проф. Кирил Йорданов, дъл-

1 Вж. Среброто на траките. Исторически музей „Искра" – Казанлък 28 август – 18 декември 2017 г. Национален археологически музей, Каталози, т. VII, София, 2017 (бълг./англ.).



Обр. 2. Заседание в Секция 1: на преден план Лин Ролър (САЩ), Магелон Бастид (Франция), Майя Кашуба (Русия)
Fig. 2. Session of Section 1: in foreground Lynn Roller (USA), Maguelon Bastide (France), Maya Kashuba (Russia)

гогодишен директор на Института по тракология към БАН.

Конгресът бе открит с общо пленарно заседание. След поднесените приветствия от страна на г-жа Галина Стоянова, кмет на община Казанлък, на чл.-кор. проф. Васил Николов, заместник-председател на БАН, на г-жа Амелия Гешева, заместник-министър на културата и г-жа Искра Андреева, генерален секретар на Националната комисия на ЮНЕСКО, пред конгреса встъпителни лекции изнесоха специалните гости. Сред тях особено се открои докладът на проф. О. Пикар, който предложи понятието „пангейски монети“ като алтернатива на наложилото се през първата половина на XX в. исторически некоректно определение „трако-македонски монети“. В рамките на общото пленарно заседание бяха представени и следващите ключови лекции, сред които особен интерес предизвика докладът на проф. Петър Делев, предлагащ обобщение на дългия път на българската тракология „между мит и реалност“ през последните 45 години, на плюсовете и минусите в изследванията на поколения български учени в стремежа към обективно и безпристрастно реконструиране на миналото. В своя доклад проф. Светлана Янакиева акцентира върху съществени проблемни моменти в изследванията на тракийския език, произхождащи от оскъдния лингвистичен материал и водещи до появата на недоказуеми хипотези както в строго научни среди, така и сред непрофесионалисти и любители, с която „нова митология“ научната ни общественост се налага да се справя.

Поради големия брой участници следващите работни заседания се провеждаха в четири паралелни секции, разпределени най-общо на хронологически принцип,



Обр. 3. Заседание в Секция 2 с модератор Франсоа де Калатай (Белгия), доклад на Габриел Талмацки (Румъния)
Fig. 3. Session of Section 2 with moderator François de Callataÿ (Belgium), paper of Gabriel Talmaţchi (Romania)

обединяващи различни научни направления: археология, история, нумизматика, лингвистика, религия, митология, иконография. Работни езици на конгреса бяха английски, немски и френски, независимо от българското домакинство. Това улесни комуникацията между учените от различни страни и континенти, и подчерта международното звучене на форума. Заседанията в конгреса бяха отворени за широк кръг от посетители – колеги, студенти, гости от различни страни.

В **Секция 1** бяха включени доклади, посветени на праисторията на тракийските земи от късната бронзова и ранната желязна епохи (обр. 2). Особено внимание заслужава серията от доклади на Стефан Александров, Росица Христова и Лий Сунгйо, Георги Нехризов и Юлия Цветкова, Майя Кашуба, Сорин Айлинкай, разглеждащи проблемите на прехода от КБЕ към РЖЕ – на хронологията и датировката на началото на РЖЕ в Тракия, на културните трансформации и новости в широкия ареал от Егеида до земите на север от Дунав. Интердисциплинарният подход с акцент върху биоархеологически проучвания, бе демонстриран като успешен пример за проследяването на закономерности и промени в икономическия модел в Тракия през КБЕ-РЖЕ в изследванията на колегите Христо Попов, Делфин Фремондо, Станислав Илиев. В самостоятелно заседание бяха обособени няколко доклада (Майя Василева, Мустафа Саяр, Мирослав Издимирски, Джефри Лернър, Кабалан Мукарзел, Славчо Киров), разглеждащи проблеми на историята на Тракия и малоазийските политически фактори като Персия и Фригия; на тракийската етнонимия в Югоизточна Тракия и в Северозападна Анатолия.



Обр. 4. Постерна сесия в ИМ „Искра“: 1. Общ изглед към изложбената зала; 2. Петър Делев и Лили Грозданова; 3. Щефан Щайнгребер и Диана Гергова; 4. Мария Чичикова и Оливие Пикар

Fig. 4. Poster session in the Historical museum "Iskra": 1. General look to the hall; 2. Peter Delev & Lily Grozdanova; 3. Stephan Steingräber & Diana Gergova; 4. Maria Chichikova & Olivier Picard

Темите в **Секция 2** обхващаха хронологическия диапазон от късноархаичната до елинистическата епоха, VI-III в. пр. Хр. (обр. 3). В серия доклади бяха дискутирани погребалните практики и представителни находки в богати погребения от Североизточна Тракия (Валериу Сърбу, Диана Гергова) и одриските земи (Диана Димитрова, Меглена Първин, Милена Тонкова, Ангела Пенчева и др.). Докладът на Зоша Арчибалд предложи нови идеи и нюанси в дискусията за бронзовата глава на Севт III в различните ѝ измерения. Интересен поглед към изделията на торевтиката от Тракия, в контекста на сходни богати гробни комплекси от Кипър, поднесе докладът на Хазар Каба. Друг доклад, провокиращ дискусии – за хронологията на комплексите от IV в. пр. Хр. – беше атрактивно представен от Анелия Божкова. Консуело Манета и Даниела Стоянова предложиха оригинална идея за архитектурната реконструкция на отдавна публикуван релефен фрагмент от Севтополис. В заседанието, посветено на проблеми на нумизматиката, докладите на румънските колеги Габриел Талмацки и Еманоел Петак очертаха особеностите на монетосеченето в севернотракийските и гетски земи. Христина Иванова (Немски археологически институт – Атина) запозна аудиторията с обобщаващите си изследвания върху монетните стандарти на Аполония Понтика. Тази черноморска колония провокира засилен интерес в последните години – на монетосеченето ѝ бяха посветени и два постера – на Калина Йорданова (НАИМ-БАН), както и на Димитър Драганов, разглеждащ аспекти на иконографията в монетите на Аполония (обр. 4).



Обр. 5. Участниците от Секция 2 при посещение на гробницата в могилата „Голяма Косматка“
Fig. 5. The participants from Section 2 at the tomb visit of Golyama Kosmatka tumulus

Докладите в **Секция 3** бяха посветени на проблемите на тракийските земи през късноелинистическата до късноримската епоха и бяха представени в шест заседания. Ясно се очертаха няколко тематични кръга. Земите на юг от р. Дунав бяха обект на анализи в различни направления: политическа история на Тракия и свързаните с нея нумизматични находки (Франсоа де Калатай, Янис Стояс и Мария-Габриела Парисаки, Оя Яъз, Диляна Ботева, Пламен Петков, Ружа Попова, Ивайло Лозанов, Лили Грозданова, Иво Топалилов); паметници, свързани с погребалните практики (Боаз Зису, Димитра Андриану); светилища и посвещения (Наде Проева, Ленче Йованова, Михаела Йорданова, Веселка Кацарова). Традиционно добре разработено в изследванията на румънските колеги бе развитието на тракийското общество в земите между Дунав и Карпатите, но този път и българската наука бе представена убедително в тази проблематика с доклада на Стоянка Димитрова (ИБЦТ). Тук трябва изрично да се спомене последователно защитаваната от Карл Щробел позиция (често в остър спор с румънски изследователи), че Буребиста е гетски владетел, а не дакийски.

Докладите в **Секция 4** обхващаха проблеми от областта на лингвистиката (Мирена Славова, Петър Димитров, Сорин Палига, Георгиос Цомис и др.), религията (Дейвид Бронд, Димитрис Мацас и др.), митологията (Ваня Лозанова-Станчева, Валерия Фол, Деспина Циафаки, Иван Тодоров и др.), иконографията (Юлия Вълева, Фраческа Чечи, Марина Вахтина и др.) или общоисторически и културни процеси в древна Тракия, излизащи извън рамките на конкретен хронологически период. Докладът на Костадин Рабаджиев бе провокативен – доколко концепцията за антропоморфния образ на тракийските божества не е съвременна конструкция. Интересна тема засегна



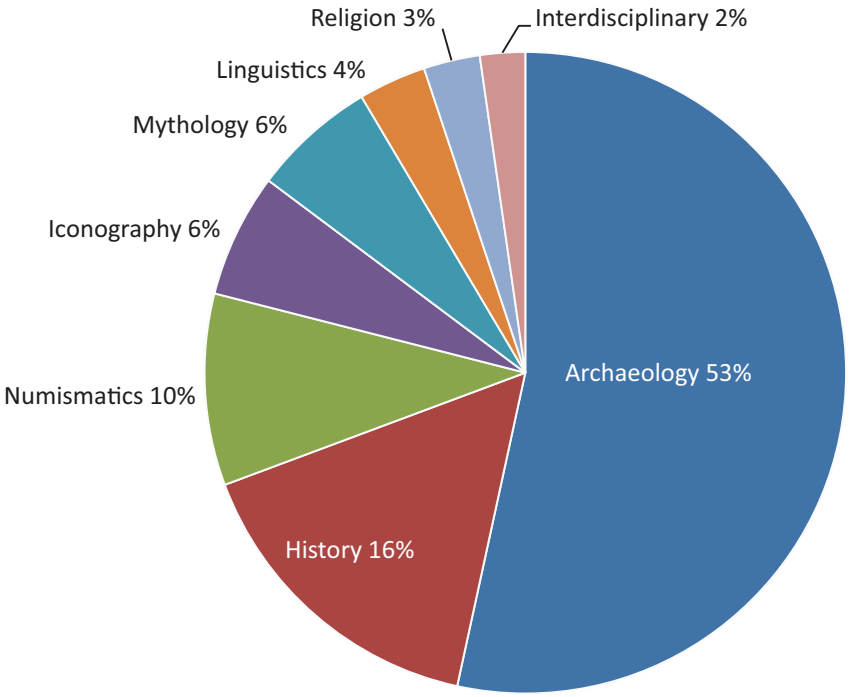
Обр. 6. Закриването на конгреса и връчването на сборника в чест на проф. Петър Делев
Fig. 6. Congress closing session and presenting the volume in honour of Prof. Peter Delev

Александра Комша, която представи доклад, посветен на култа към черепа. Привеждайки данни за подобни практики в различни археологически контексти и едновременно резултатите от археозоологически и антропологически анализ, разглежданото ритуално поведение в тракийските земи бе поставено в общия индо-европейски контекст. Иновативен подход към изследването на древна Тракия бе демонстриран чрез приложението на съвременните технологии на Географските информационни системи (ГИС) при реконструкцията на историческата география на древна Тракия, локализиране на селища, проследяване на политически граници, моделиране на пътна система или възстановяване моделите на селищната система в Тракия[2].

Постерната сесия бе последното събитие от научната програма на конгреса. Тя се състоя в сградата на ИМ „Искра“, където колегите имаха възможност да се запознаят с разработките както на млади, така и на утвърдени вече учени, които бяха предпочели участието си в този формат на конгреса (обр. 4).

Важна част от програмата на конгреса беше организираното за участниците посещение (по секции и със специален транспорт) на най-представителните тракийски гробници в района на Шипка-Шейново, открити от екипа на Георги Китов в последните две десетилетия и експонирани според съвременните изисквания – гробниците в могилите Голямата Косматка, Струша, Шушманец, Хелвеция, Грифоните и Голяма Арсеналка. Чуждестранните участници, а и много от българските колеги, бяха впе-

2 Работната програма, както и резюмета на докладите, са достъпни на сайта на конгреса - http://www.thracology2017.com/.



Обр. 7. Диаграма на разпределение на представените доклади и постери според основни дисциплини и изследователски акценти
Fig. 7. Distribution of the presented papers & posters by subject

чатлени от тези забележителни паметници на тракийската гробнична архитектура (обр. 5).

Закриването на конгреса беше обявено след края на постерната сесия. Като председател на организационния комитет Петър Делев благодари на участниците и гостите на конгреса и даде думата за изказвания. Кристиян Шустер (Румъния) изрази задоволството си от отличната организацията и провокира предложения за организирането на следващия конгрес. Решение за мястото на неговото провеждане ще бъде оповестено след финализиране на постъпилите кандидатури за домакинство.

Конгресът бе закрит с връчването на проф. Делев на сборник изследвания в негова чест – една старателно подготвяна изненада от неговите студенти, ученици, приятели и колеги (обр. 6).

Като обобщение, представените доклади и постери илюстрират високото ниво на съвременните проучвания върху древна Тракия, които се наложиха като един постоянен изследователски акцент и намират своите „последователи“ във все по-широк международен контекст. Тракийските изследвания преодоляха „мита“ и ранния период на своето развитие, съпътстван с много ентусиазъм и емоции, и преминаха в следващата реална фаза на все по-задълбочени анализи, които да илюстрират адекватно мястото на Тракия в античния свят. В проведените последни конгреси по тракология от 2010 г. насетне прави впечатление една тенденция – преобладаващият брой изследвания са базирани на археологически проучвания, които заемат значителен дял и сред сега представените доклади (обр. 7). И това е естествено – като безписмен народ, материалната култура на траките е основният ни автентичен, собствено тракийски извор за тяхното минало.

Програмата на конгреса предвиждаше след приключването на работата му же-

лаещите участници да се включат в екскурзии, организирани от домакините, за да посетят и други забележителни паметници и комплекси от Южна България. Една от дестинациите включваше посещение на Хисаря и гробниците при Старосел и Стрелча, а другата – посещения на музея и археологически обекти в Стара Загора, както и гробницата при с. Александрово, Хасковско. Броят на желаещите да се включат в тези две екскурзии беше впечатляващ. При посещенията на съответните обекти се разгоряха нови дискусии и се родиха нови идеи.